

Asia: VN/23899/2023

Arviomuistio päästökauppadirektiivin toimeenpanosta - Uusi EU:n fossiilisten polttoaineiden jakelua koskeva päästökauppa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

MTK kirjallinen lausunto asiasta Arviomuistio päästökauppadirektiivin toimeenpanosta – Uusi EU:n fossiilisten polttoaineiden jakelua koskeva päästökauppa

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta Arviomuistio päästökauppadirektiivin toimeenpanosta – Uusi EU:n fossiilisten polttoaineiden jakelua koskeva päästökauppa ja esittää kunnioittaen seuraavat huomiot.

Maa- ja metsätalouden harjoittajien kannalta arviomuistion keskeiset huomiot esitetään seuraavasti. Arviomuistion kappaleessa 3.2. todetaan:

”Päästökauppadirektiivin käytännön toimeenpano on jätetty kansalliseen harkintaan. Päästökauppadirektiivissä määritellään toimialat ja polttoaineet, joiden osalta säännellyn yhteisön tulee tarkkailla ja raportoida päästöjä, palauttaa päästöoikeuksia sekä täyttää muut päästökauppajärjestelmään kuuluvat velvoitteet. Käytännössä järjestelmä voidaan toimeenpanna eri tavoin. Mahdollisia vaihtoehtoja järjestelmän toimeenpanolle on pyritty kuvaamaan jäljempänä kappaleessa 4.”

”Päästökauppadirektiivin mukainen jakelijoiden päästökaupan soveltamisala määräytyy polttoaineen määritelmän myötä sekä liitteen III sisältämien toimialojen ja toimialojen rajausten myötä. Päästökauppadirektiivi mahdollistaa soveltamisalan kansallisen laajennuksen.”

”Käytännössä jakelijoiden päästökauppajärjestelmän ulkopuolisia toimialoja ovat maa- ja metsätalouden, raideliikenteen ja armeijan käyttämä polttoaine sekä vesi- ja lentoliikenteen polttoaine siltä osin, kun polttoaineen kulutus on yleisen päästökaupan ulkopuolella. Komission työryhmissä saatujen tietojen perusteella kansallista laajennusta ei olisi mahdollista tehdä

yksittäisen polttoaineen kuten esimerkiksi bensiinin osalta vaan laajennuksen tulisi kohdistua riittävän yksilöityyn toimialaan. Mahdollisena yksilöitynä toimialana komissio on maininnut huviveneet. Lähtökohtaisesti myös maa- tai metsätalous muodostaisi laajennukseen hyväksyttävän direktiivin mukaisen toimialan.”

”Päästökauppadirektiivi mahdollistaa tietyin edellytyksin päästökaupasta aiheutuvan kustannuksen korvaamisen. Päästökauppadirektiivin mukaista korvausta voi myöntää niille toimialoille, jotka ovat direktiivin mukaisen yleisen sekä jakelijoiden päästökauppajärjestelmän soveltamisalan ulkopuolella, ja jotka jäsenmaa on sisällyttänyt yksipuolisesti uuteen jakelijoiden päästökauppaan soveltamisalan laajennuksen myötä. Jäsenmaa voi myös päättää taloudellisen korvauksen myöntämisestä polttoaineiden loppukuluttajille tapauksissa, joissa yleisen ja jakelijoiden päästökauppajärjestelmän kaksinkertaista laskentaa tai palauttamista ei voida välttää.”

Edellä mainitut keskeiset poiminnat huomioiden, MTK lausuu seuraavasti:

MTK ei kannata liikenteen päästökaupan kansallista laajentamista maa- ja metsätalouden käyttämiin polttoaineisiin tai näille toimialoille. Päästökauppadirektiivissä nämä toimialat on jätetty soveltamisalan ulkopuolelle. MTK vaatii, että viittaukset päästökaupan laajentamisesta maa- ja metsätalouden käyttämiin polttoaineisiin muotoillaan arviomuistioon uudelleen.

Kyseisillä toimialoilla ei käytännössä ole vaihtoehtoista päästötöntä käyttövoimaa, jota voitaisiin laajamittaisesti ja nopeasti ottaa käyttöön. Koska maa- ja metsätalouden käyttämä polttoaine tässä yhteydessä koskee vain kevyttä polttoöljyä ja koska polttoaineen jakelijat eivät erottele toimialoja myydessään polttoaineita, olisi maa- ja metsätalouden erotteleminen fyysisesti muusta polttoaineen jakelusta ratkaistava erillisellä järjestelyllä, että voidaan varmistua, etteivät maa- ja metsätalouden polttoainekustannukset tosiasiallisesti nouse liikenteen päästökaupan käyttöönoton seurauksena.

MTK:n arviot päästökaupan toteutusvaihtoehdoista maa- ja metsätaloudelle

Jos kustannusnousua maa- ja metsätaloudelle kokonaan kompensoivista järjestelmistä ei tehdä päätöksiä samassa yhteydessä ETS2:sta päättämisen kanssa, tulee Suomen lykätä ETS2:n käyttöönottoa vuoteen 2031.

Arviomuistion sivulla 41 todetaan kohdassa Hyvityksen toteutus verotuksen yhteydessä/verotuksessa aivan oikein, että: ”tämänkaltainen jakelijoiden päästökaupasta aiheutuviin kustannuksiin perustuva energiaverojen lasku saattaisi olla mahdollista toteuttaa nykyisen verojärjestelmän puitteissa maataloudelle energiaverojen palautuksessa.”

MTK tuo esiin, että Maatalouden käyttämät polttoaineet voidaan erotella maatalouden energiaveron palautusjärjestelmän kautta, jolloin verovelvolliselle maatalouden harjoittajalle voitaisiin palauttaa täysimääräisesti laskennallinen päästöoikeuden polttonesteiden kustannuksia nostava osuus.

Metsätalouden käyttämällä polttoaineilla vastaavaa palautusjärjestelmää ei ole. Metsätaloudelle tulisi ottaa käyttöön ammattidieseljärjestelmä tai muu vastaava palautusjärjestelmä, jolla kustannusvaikutus pystyttäisiin kompensoimaan metsätalouden harjoittajalle. Esimerkiksi päiväkorttijärjestelmä on todettu toimivaksi menettelyksi, jonka varaan voisi kompensaaion mahdollisesti toteuttaa.

Jälkikäteisen palauttamisjärjestelmän hyvä puoli olisi se, että laskennallinen päästöoikeuksien hintoja nostava vaikutus voitaisiin laskea suoraan edellisenä vuotena toteutuneista päästökauppatuloista ja kulutettujen litrojen kohdentuminen maa- ja metsätaloudelle em. palautusjärjestelmien kautta tehtävien hakemusten kautta, jolloin kompensaaion osuvuus direktiivissä ulos rajatuille toimialoille olisi taattu. Tätä edesauttaisi suoraan myös se, että jakelijoilla on direktiivin nojalla velvoite raportoida jaellun polttoaineen hintaan siirtämänsä päästökaupasta johtuvat kustannukset vuosittain. Huomion arvoista on, että esimerkiksi maatalouden energiaveron palautusta ei voi mitenkään hakea sellaisesta loppukäytöstä, jota kulutukseen luovuttaja ei ole toteuttanut. Vaadittu rakenteellinen yhteys olisi MTK:n näkemyksen mukaan siis tosiasiallisesti olemassa loppukäytön ja sääntelyn kohteen välillä, jos palautusjärjestelmään haluttaisiin mennä, eikä se edellyttäisi fyysisesti eriytettyä jakelua tai ennakkotunnistamista jakelijan toimesta. Palautusjärjestelmän hyväksi puoleksi voidaan katsoa myös se, että koska polttoaineen jakelijan ei tarvitsisi pyrkiäkään etukäteen tunnistamaan loppukäyttöä, vähentäisi se eri asiakasryhmien välillä tapahtuvaa spekulatiivista hinnan muodostamista ja kompensaaion valumista loppukäyttäjältä perittäviin hintoihin, eli polttoaineen jakelijoille. MTK esittää, että arviomuistiotä täydennetään näiltä osin.

Arviomuistiossa todetaan, että ”Maatiloilla samaa polttoainetta saatetaan käyttää niin jakelijoiden päästökaupan soveltamisalaan kuuluvaan asuinrakennuksen lämmitykseen kuin soveltamisalan ulkopuolella olevaan maatalouskäyttöön kuten työkoneisiin tai kuivuriin, silloin kuin tilalla on olemassa vain yksi maatilatankki.” Toteamatta kuitenkin jätetään, että maatalouden energiaveron palautusjärjestelmässä yksityistalouden ja maatilatalouden käytön osuudet on verovelvollisen eroteltava jo nyt. Erittely kelpaa myös verotuksen perustaksi. MTK esittää, että arviomuistiotä täydennetään tältä osin, eikä luoda tilanteesta tarpeettomasti ongelmallista, kun se ei sitä käytännössä ole.

Arviomuistiossa todetaan, että ”yksityishenkilöiden omistamat, metsätaloudessa käytettävät bensiinikäyttöiset raivaus- ja moottorisahat eivät kuulu päästökauppadirektiivin mukaiseen soveltamisalaan. Näille koneille ei ole olemassa omaa polttoainejakeluaan. Kuten vapaa-ajan vesiliikenteessä myös raivaus- ja moottorisahoissa käytettävät polttoainemäärät ovat kokonaisuudessa pieniä, mutta käyttäjiä on erittäin suuri määrä. Metsänomistaja 2020 –tutkimuksen mukaan Suomessa on n. 600 000 perhemetsänomistajaa.” MTK:n näkemyksen mukaan

metsänomistajien metsätalouden raivaus- ja moottorisahoissa käyttämistä polttoainemääristä merkittävästi tarkemman arvion olisi saanut tarkastelemalla taimikonhoidon ja nuoremetsän kunnostuksen kemera-hakemuksia ja laskemalla niistä laskennallisen polttoaineiden käytön toteuman vuosittain. Arviomuistion viittaus perhemetsänomistajien suureen lukumäärään antaa mielikuvan, että bensiiniä kuluisi mainituissa pienkoneissa suuria määriä, kun tosiasiallisesti metsänomistajien itsensä toteuttamien metsänhoitotöiden osuus on ollut laskeva. Tämä voidaan todeta suoraan em. työlajeihin tehdyistä kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisista maksatuspäätöksistä. Arviomuistion toteamus, että raivaus ja moottorisahojen käyttämät polttoainemäärät ovat pieniä, on kuitenkin oikea.

Kompensaatioista päättämisen ajankohta

MTK pitää mahdottomana ajatusta, että päästökaupan kansallisesta laajentamisesta päätettäisiin etukäteen, ilman että kompensaatioiden toteuttamisen muodosta ja suuruudesta päätettäisiin samassa yhteydessä. Tämä koskee erityisesti maa- ja metsätaloutta, jotka on jätetty päästökauppadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

Päästökauppatulojen käyttö ja kustannusvaikutusarviot

MTK:n näkemyksen mukaan päästökaupan laajentaminen liikenteeseen kasvattaa valtion saamia päästökauppatuloja merkittävästi. Arviomuistion mukaan jopa 500 - 2000 miljoonaa euroa vuodessa riippuen toteutuksesta. MTK:n näkemyksen mukaan kasvavia päästökauppatuloja tulisi käyttää myös maa- ja metsätalouden vihreän siirtymän rahoittamiseen siten, että vaihtoehtoisia käyttövoimia olisi jollakin aikajänteellä loppukäyttäjän näkökulmasta realistisesti käytettävissä. Arviomuistiossa s. 51-52 esitetyt kustannusvaikutukset maa- ja metsätaloudelle on esitetty niin pieninä, että päästökauppatulojen kasvu ei ainakaan aseta minkäänlaista rajoitetta täysimääräisille kustannuskompensaatioille.

MTK pitää maa- ja metsätalouden kustannusvaikutusarvioita alimitoitettuina ja pitäisi perusteltuna, että kustannusvaikutuksia elinkeinoille olisi arvioitu nyt esitettyä perusteellisemmin. Muistion arviot perustuvat pääasiallisesti rauenneeseen lakiesitykseen biopolttoöljyn jakeluvaihteen kustannusvaikutuksista, joita jo kyseisen hallituksen esityksen antamisen aikoihin kritisoitiin alimitoitetuiksi. Esimerkiksi metsätaloudelle aiheutuvat kustannukset vaatisivat perusteellisempaa tarkastelua. Tämä edesauttaisi myös harkittujen päätösten valmistelua ammattidieselin tai muun metsätaloudelle varoja palauttavan järjestelyn osalta. MTK muistuttaa, että Orpon hallitusohjelmassa s.130 on metsätalouden osalta hyväksytty linja, ettei Suomen kustannuskilpailukykyä heikennetä, eikä kansallisilla tulkinnoilla pidä vaikeuttaa elinkeinon toimintaedellytyksiä. Orpon hallitusohjelman mukaisesti Hallituskaudella ei tehdä kansallisesti sellaisia päätöksiä, jotka lisäävät maatalouteen kohdistuvia kustannuksia (s.126). Päästökaupan kansallinen laajentaminen ilman täysimääräistä kompensaatiota voitaisiin katsoa hallitusohjelman

vastaiseksi toimeksi, koska tosiasiallisesti kysymyksessä on MTK:n arvion mukaan kymmenien miljoonien eurojen kustannusten kiristyminen maa- ja metsätaloudessa.

Helsingissä 5.1.2024

Anssi Kainulainen

Leena Kristeri

energia-asiantuntija

elinvoimajohtajan sijainen

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Anssi Kainulainen

Elinvoimalinja, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK) ry